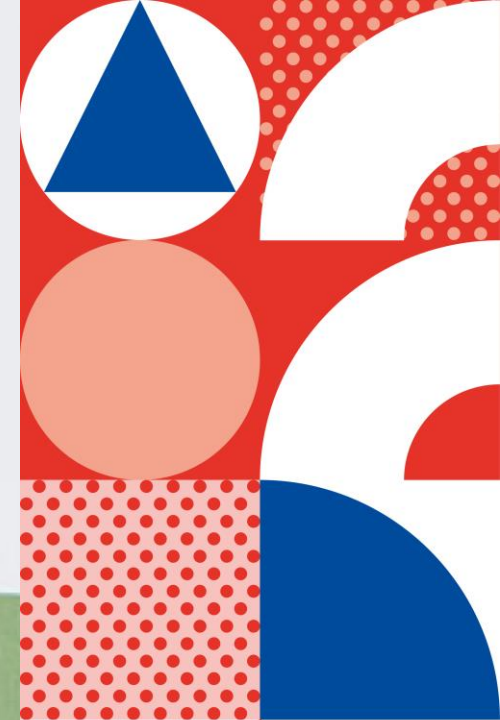

ONA 25 september 2024

Effectief leesonderwijs met OBA op school

Elize Jong
Bart Droogers
Maarten Lammers

ontwikkel
kracht

Lezen

STICHTING LEZEN

Programma

Vijf sleutels voor effectief leesonderwijs: vanuit de theorie naar de praktijk van Onze Amsterdamse School

- Kennis als basis voor leesbegrip
- Inzicht in motivatie
- Rijke taal voor meer begrip
- Passend omgaan met strategieën
- Schrijven en lezen verbinden

Mentimeter: peiling

De rol van de bibliotheek

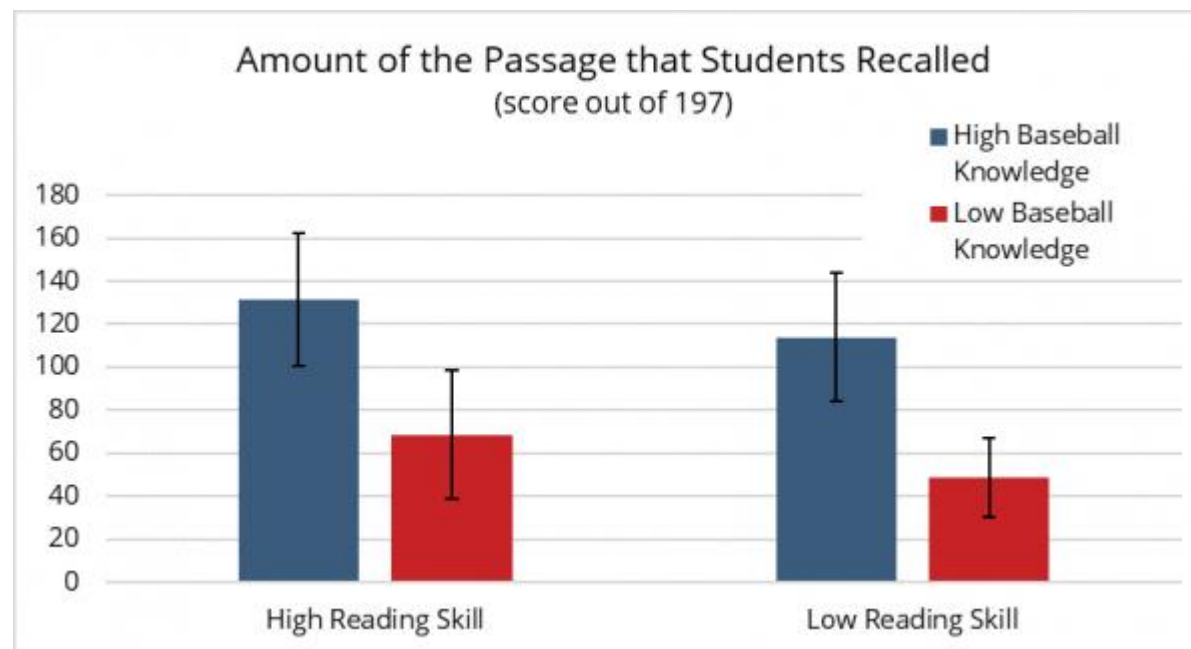
- OBA op school
- De Bibliotheek *op school* Plus

1. Kennis als basis voor leesbegrip

Recht, D.R. and Leslie, L., 1988. Effect of prior knowledge on good and poor readers' memory of text. *Journal of Educational Psychology*, 80(1), p.16.

Achtergrondkennis
compenseert lagere
leesvaardigheid
(het 'honkbalonderzoek')

Grafiek: Mark Seiderberg

Rijverankering

In plaats van een beweeglijke verbinding tussen de twee vaste punten van je standplaats, kun je ook kiezen voor één vast punt als uitgangspunt voor je zekeringen. Je neemt dan een tweede punt in de buurt als back-up. De verbinding tussen beide punten is niet beweeglijk (er worden geen krachten verdeeld) en dient strak te zijn. Een loshangende bandsling tussen twee haken zorgt er, in geval van uitbreken, alleen maar voor dat je een extra stukje valt in je standplaats! Je kunt een rijverankering met het hoofdtouw maken, of met een band slinger en in sommige gevallen is er een ketting die als back-up dient.

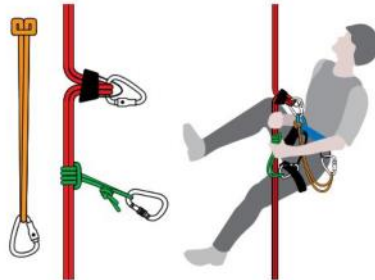
TOUW VERKORTEN

Maak de touwlussen even lang (tot op het middel). Haal het uiteinde dubbel door het aanbindpunt en fixeer het met een zaksteek en een karabiner aan de inbindlus van de gordel. Er zijn twee mogelijke uitgangssituaties; ingebonden aan het uiteinde van het touw en ingebonden in het midden van het touw.

Variant a: ingebonden aan uiteinde touw

Variant b: ingebonden aan midden van touw

ABSEILEN

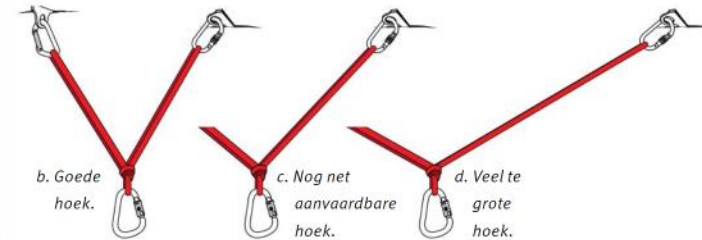
Bij abseilen gebeuren relatief veel ongelukken. Wees dus zeer zorgvuldig! Zorg ervoor dat de prusik nooit zo lang is dat hij in je abseilapparaat kan komen. Bereid een zelfzekeringsbandlus voor met een ankersteek om de inbindlus van de gordel en een schroefkarabiner aan het andere eind. Leg een stevige knoop onderin het touw om te voorkomen dat je voorbij het uiteinde schiet.

AFGEBONDEN KRACHTENDRIEHOEK

Op de standplaats worden twee (of meer) vaste punten met elkaar verbonden door een afgebonden krachtendriehoek. Tussen elke twee punten in wordt de bandlus voorzien van een knoop zodat beide punten gelijkmatig belast worden. Hoe kleiner de hoek van de bandlus, hoe gunstiger de krachtenverdeling over de vaste punten. Idealiter liggen beide zekeringspunten boven elkaar (in één lijn met de belastingsrichting!). De 4 afbeeldingen geven voorbeelden van een afgebonden krachtendriehoek met een bijna ideale (a), een goede (b), een nog net aanvaardbare (c) en een veel te grote hoek (d).

De afgebonden krachtendriehoek wordt gebruikt om minder (dan 100%) betrouwbare vaste punten op een standplaats te verbinden. De klassieke niet-afgebonden krachtendriehoek wordt niet meer gebruikt. Bij 100% betrouwbare vaste punten (boorhaken) wordt de rijverankering gebruikt. Op www.nkbv.nl vind je meer informatie over het inrichten van een veilige standplaats.

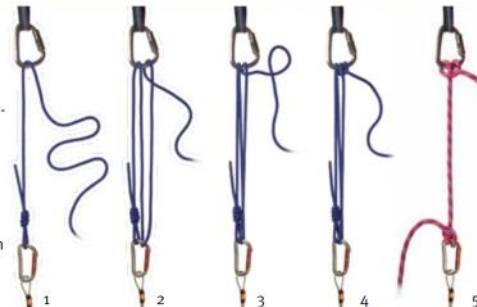
RIJVERANKERING

Betrouwbare vaste punten (zoals boorhaken) worden middels een rijverankering met elkaar verbonden. Gezekerd wordt aan één van beide punten; het andere fungeert als back-up. Op de foto's zijn van de stand met bandlus en van de stand met het touw telkens twee varianten weergegeven.

OPSPANNEN

Twee zekeringspunten (nut, friend, haak) kun je met een lange bandlus, een hulptouw-tje (zie afbeelding 1 t/m 4) of het hoofdtouw (afbeelding 5) met elkaar verbinden. Leg eerst de helft van de mastworp, trek goed strak en fixeer, en leg dan de tweede helft van de mastworp.

Voorkennis aanbrengen

1. Per les- Vóór het lezen van een tekst een filmpje kijken en erover praten.
2. In een thema- Tijdens het thema samen kennis opbouwen en teksten gebruiken die daar bij aansluiten.
3. In het curriculum- Zorgen dat je curriculum binnen de school zo is vormgegeven dat er steeds verder kan worden gebouwd.

Kijken, (voor)lezen, ervaren, spelen en.. onderwijzen

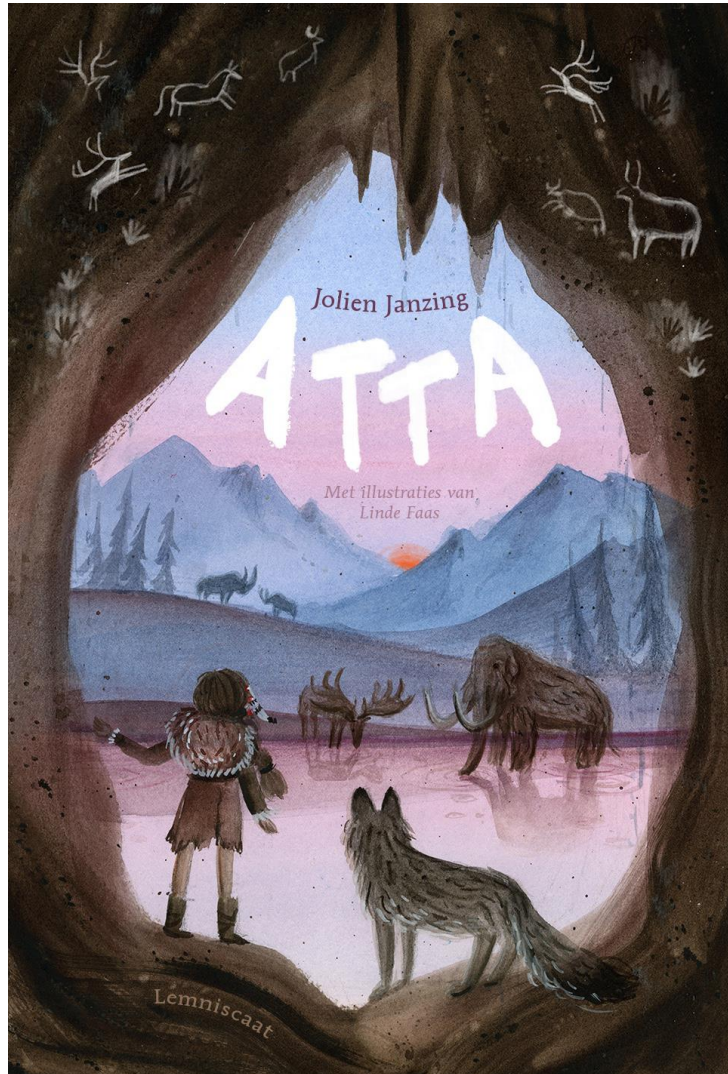
ontwikkel
kracht

ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL

Voorlezen bij het thema

ATTA

Jolien Janzing

Met illustraties van Linde Faas

Lemniscaat

Scheldwoorden die Atta gebruikt: alle eeltige elanden' en 'alle stinkende bosneushoorns'.

Atta is een eigenwijs Mengelmeisje. Ze heeft er genoeg van om met de vrouwen en kinderen bessen te verzamelen. Ze wil op jacht! Dus slaapt ze achter de mannen en jongens aan... maar haar avontuur krijgt een andere wending dan ze verwacht als ze oog in oog komt te staan met een woedende mammoet.

Op de vlucht raakt Atta de weg kwijt en belandt bij een Neandervolk. Ze wordt warm ontvangen door de vrouw die de stam leidt. Iets te warm zelfs... het lijkt wel of die haar niet meer wil laten gaan.

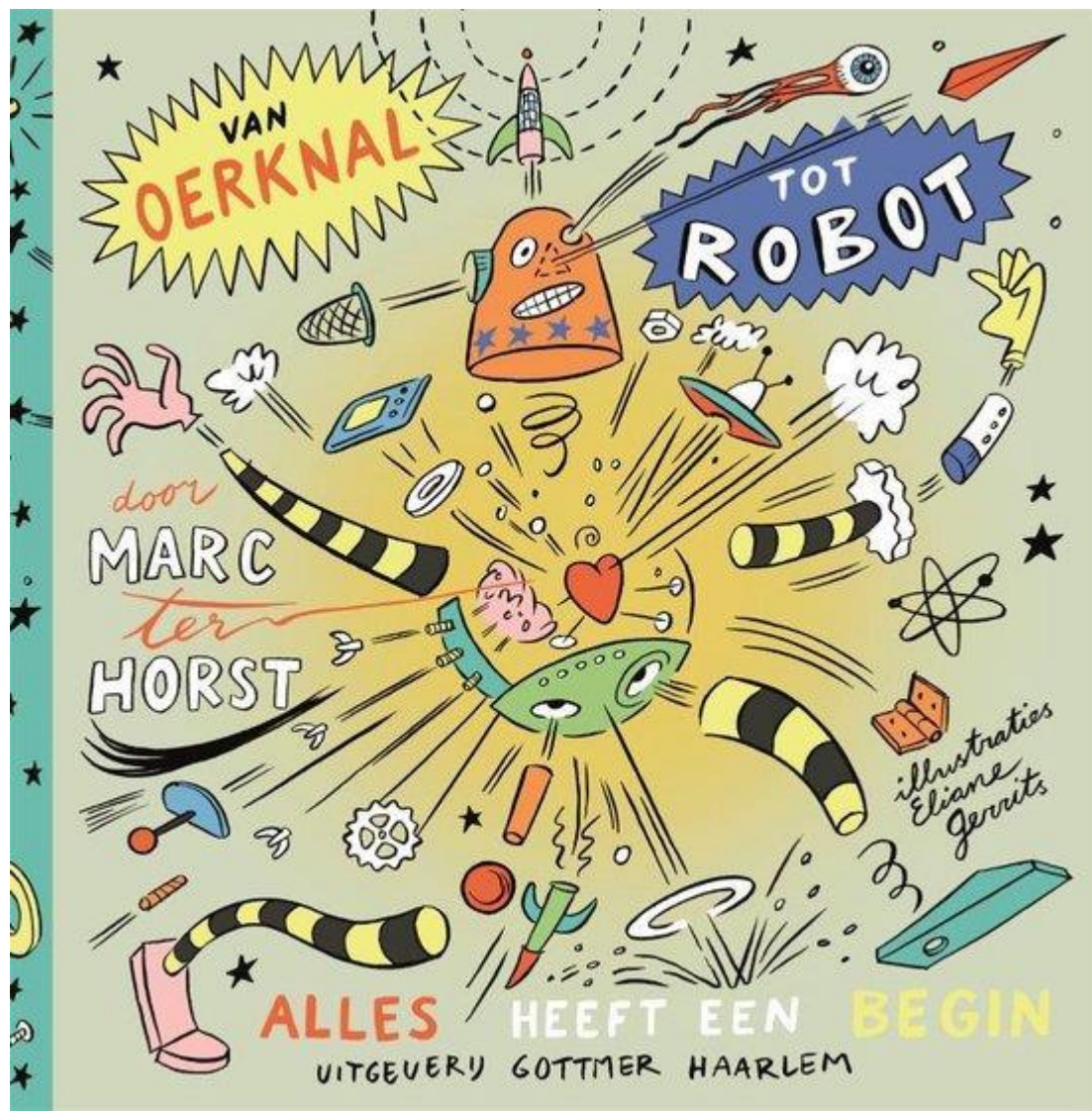
Atta is een kind – krachtig, impulsief en nieuwsgierig naar de wereld –

ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL

ontwikkel
kracht

Lezen
STICHTING LEZEN

ontwikkel
kracht

**ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL**

Lezen
STICHTING LEZEN

HET
BEGIN
VAN

Stel je voor: je bent dagenlang op mammoetjacht geweest. Je tenen vriezen er bijna af en je hoort de roedel wolven die achter jullie aan zit. Dan zie je in de verte het kampvuur. Daar wachten je stamgenoten. Daar is het warm. Daar is het veilig. Daar ga je een heerlijk stuk mammoetvlees op het vuur gooien. Eindelijk.

Om vuur te maken heb je drie dingen nodig: brandstof (zoals hout of papier), zuurstof (zit in de lucht) en warmte (veel!). Het eerste echte vuur op aarde kon dus pas ontstaan toen er planten waren. Zij zorgden voor zuurstof en voor brandstof: hout of droge blaadjes. Er was alleen nog warmte nodig. Die kon bijvoorbeeld komen van de bliksem. Het eerste vuur moet dus het vuur van een natuurbrand zijn geweest, een slordige 400 miljoen jaar geleden.

Vuur was er dus al toen de mens verscheen. Maar het duurde nog wel even voor hij het leerde temmen. Misschien stak hij een tak in een stroom lava of joeg hij een kudde herten in een bosbrand. Langzaam kreeg hij door hoe hij het vuur kon gebruiken en hoe hij zelf vuur kon maken. Wanneer dat precies was is niet helemaal duidelijk. Zeker is wel dat mensen 400.000 jaar geleden veel gebruik maakten van vuur. Het is dat er toen nog geen televisie

was, anders was er vast reclame voor gemaakt:

Heeft jouw stam al vuur? Wacht niet langer! Vuur beschermt je tegen wilde dieren. Hou ze op afstand met een kampvuur! Jaag ze weg met een fakkel! Vuur zorgt voor warmte in koude tijden. Zelfs

- 38 -

gebieden die je vroeger te koud vond, kun je nu veroveren! Vuur zorgt voor licht en gezelligheid. Kom thuis bij het kampvuur en blijf op na zonsondergang! En misschien wel het beste: vuur maakt het eten lekkerder. Gevaarlijke bacteriën gaan dood en je lapje oeros smaakt nog beter! Nooit meer urenlang kauwen. Je houdt tijd over voor wat anders. Dankzij... vuur!

Je weet natuurlijk dat de meeste reclames zwaar overdreven zijn, maar dat is deze zeker niet. Vuur was ontzettend belangrijk in de geschiedenis van de mens. Vuur was niet makkelijk om te maken, zeker niet in natte tijden. Als het vuur eenmaal aan was, deed je dus alles om het niet uit te laten gaan. Je moest het beschermen tegen regen en zorgen dat er altijd genoeg brandhout was. Dat kon je

niet in je eentje. Mensen moesten samenwerken en taken verdelen. Op die manier kon het vuur weken of misschien wel maanden blijven branden. Ging het vuur toch uit, dan zat je 's avonds weer in het donker in de kou en moest je zelf de wilde dieren op afstand zien te houden.

Zonder vuur zou de rest van dit boek bijna helemaal leeg zijn. Boeren gebruikten vuur om het land leeg en vruchtbaar te maken. Vuur was nodig om potten te bakken om voedsel in te bewaren. Vuur was nodig om ijzer te bewerken en gereedschap en wapens te maken. Zonder vuur zouden auto's niet rijden, vliegtuigen niet vliegen, fabrieken niet werken en zou er geen stroom uit het stopcontact komen. Zonder vuur leefden we nog in de steentijd.

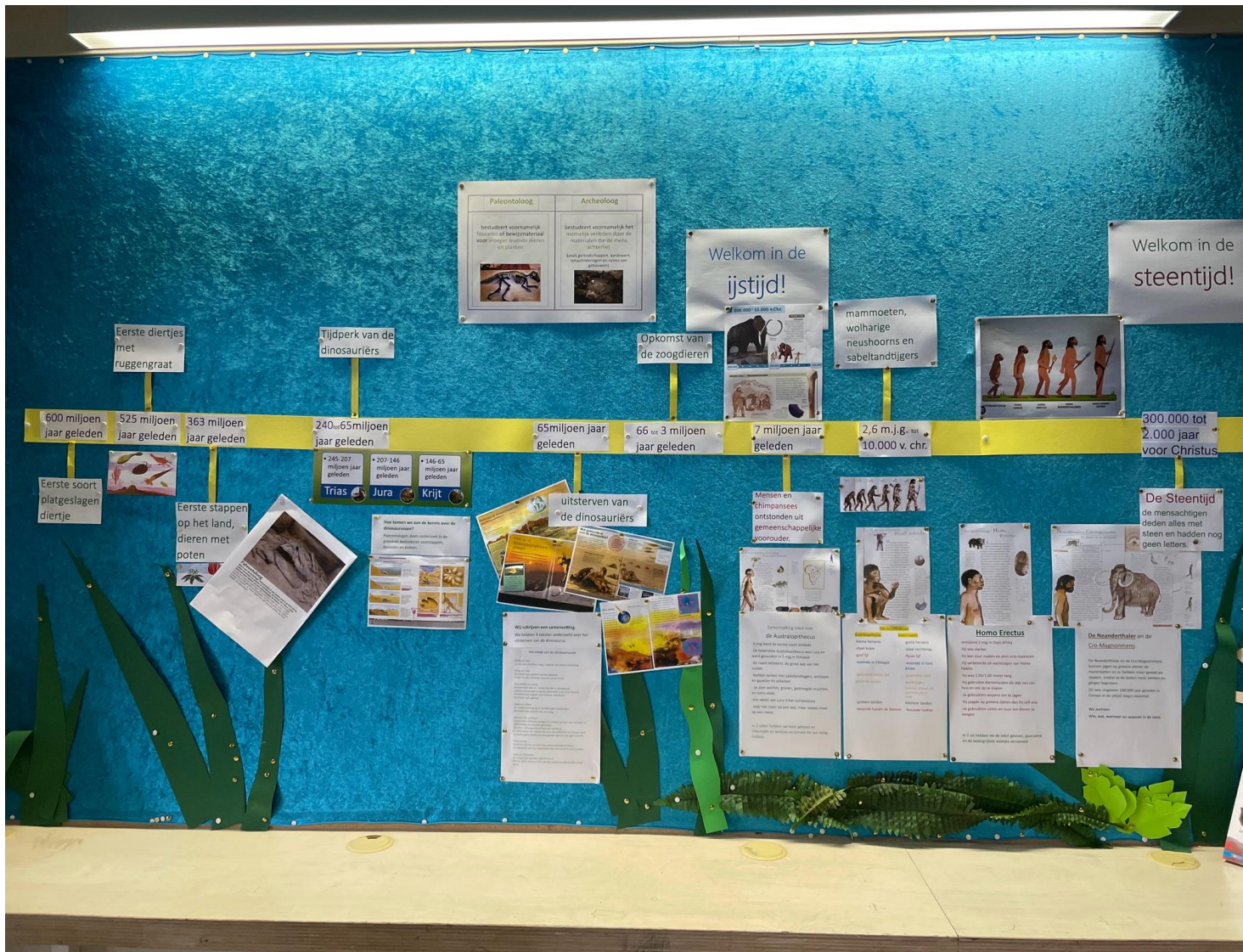
- 39 -

ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL

ontwikkel
kracht

Lezen
STICHTING LEZEN

2. Inzicht in motivatie

Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.

Continuum van extrinsieke naar intrinsieke motivatie

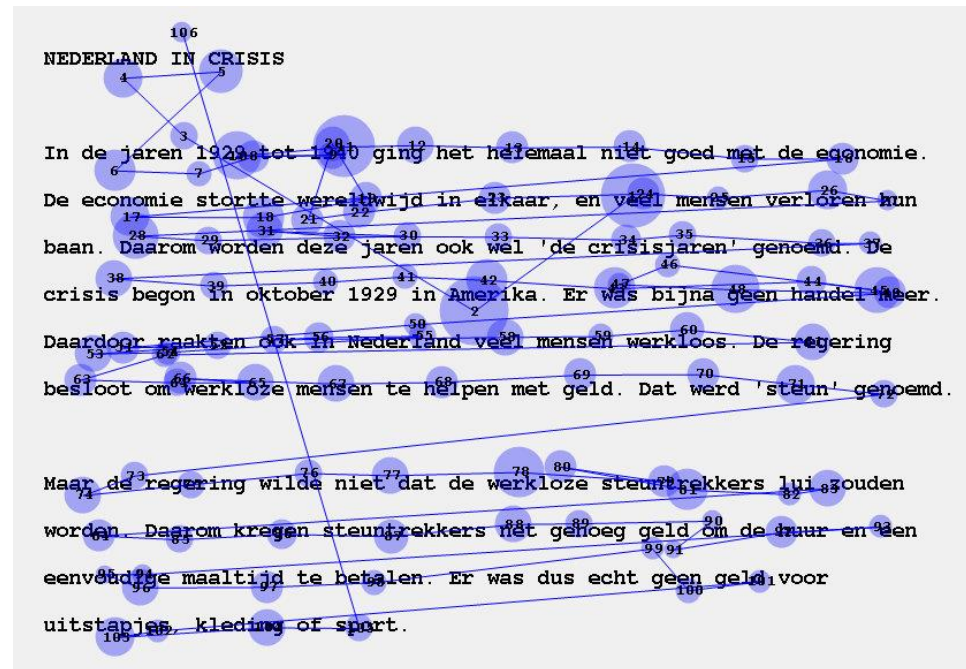
Tabel: Stichting Lezen
(aanpassing BD)

Amotivatie	Extrinsieke motivatie				Intrinsieke motivatie
	Gecontroleerde motivatie		Autonome motivatie		
Een kind voelt geen enkele aanvechting om te lezen	Een kind leest omdat het moet	Een kind leest om zijn ouders trots te maken of indruk te maken op zijn vrienden	Een kind leest omdat ze het belangrijk vindt om het goed te doen op school, en gelooft dat lezen hieraan bijdraagt	Een kind leest een boek uit omdat ze zichzelf beschouwt als lezer	Een kind verslindt uit plezier of interesse het ene boek na het andere
Lage kwaliteit motivatie					Hoge kwaliteit motivatie

3. Rijke taal voor meer begrip

van Silfhout, G., Evers-Vermeul, J., & Sanders, T. (2014). Connectives as Processing Signals: How Students Benefit in Processing Narrative and Expository Texts. *Discourse Processes*, 52(1), 47–76.

Verbindingswoorden stimuleren begrip

Bron: schrijfgemak.nl

Arme taal zorgt voor weinig begrip

Bram staat bij pap.
Bram wijst naar Lot.
Lot loopt op de stoep met zijn hond.
Van wie is de hond?

van Bram en pap

van Bram

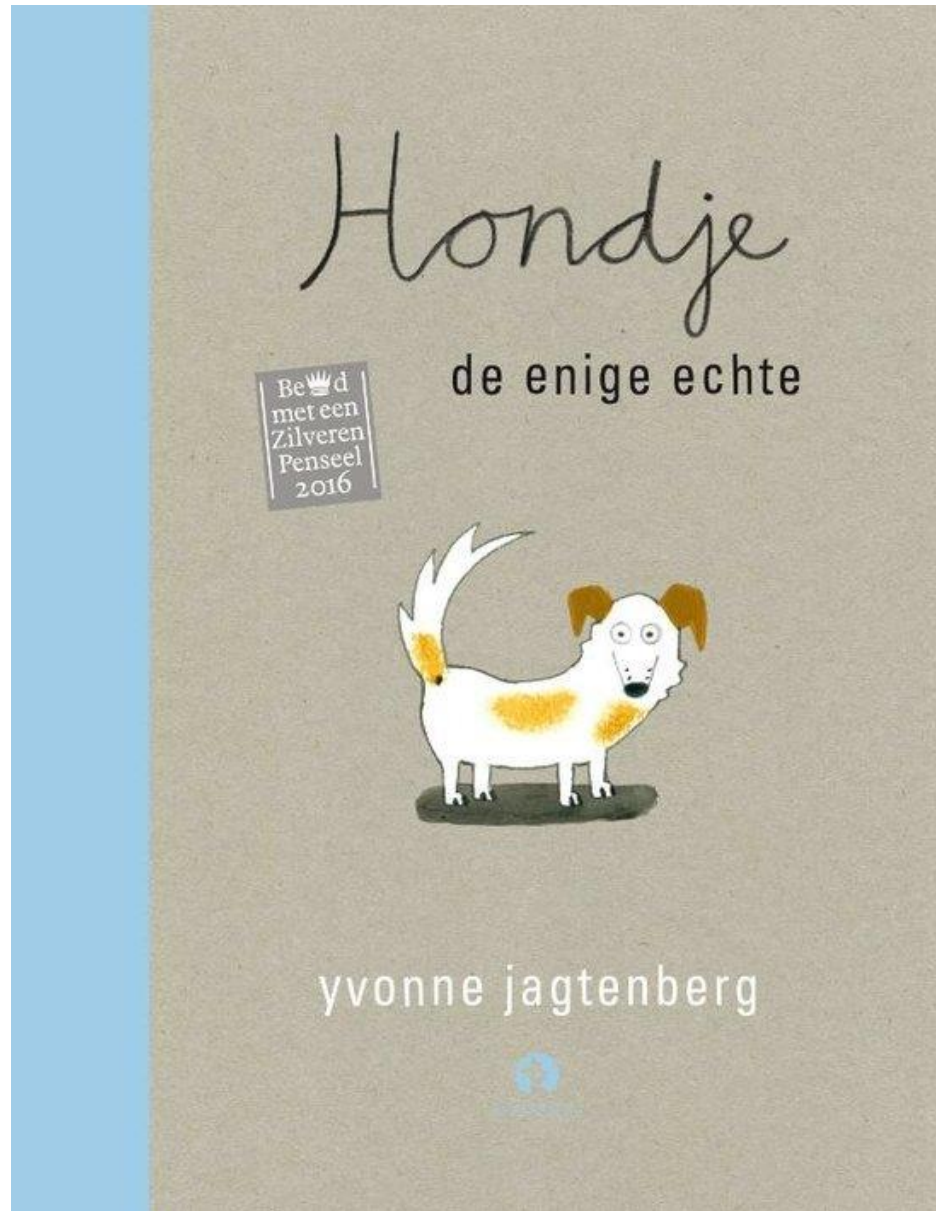
van Bram en Lot

geen kopieermateriaal © Uitgeverij Zwijsen B.V., Tilburg

ontwikkel
kracht

 **ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL**

Lezen
STICHTING LEZEN

ontwikkel
kracht

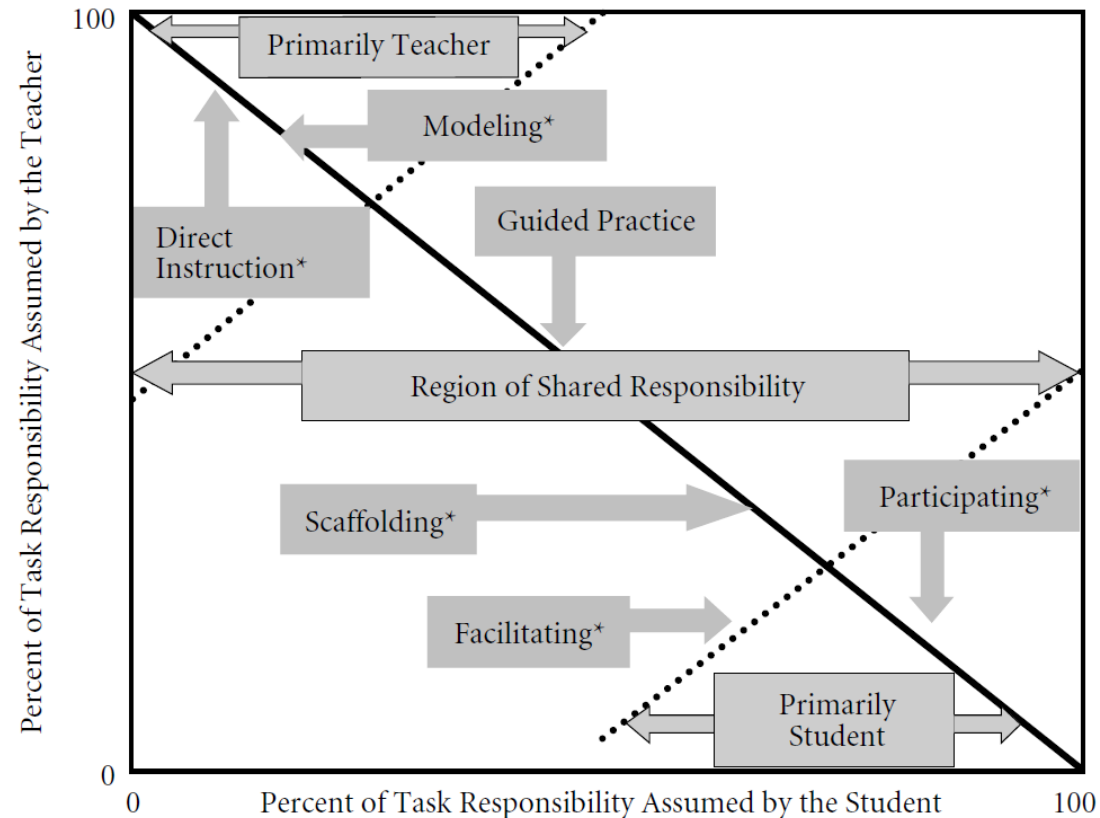
oaf
ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL

Lezen
STICHTING LEZEN

4. Passend omgaan met strategieën

Duke, N. K., & Pearson, P. D. (2008). Effective practices for developing reading comprehension. *Journal of Education*, 189(1/2), 107-122.

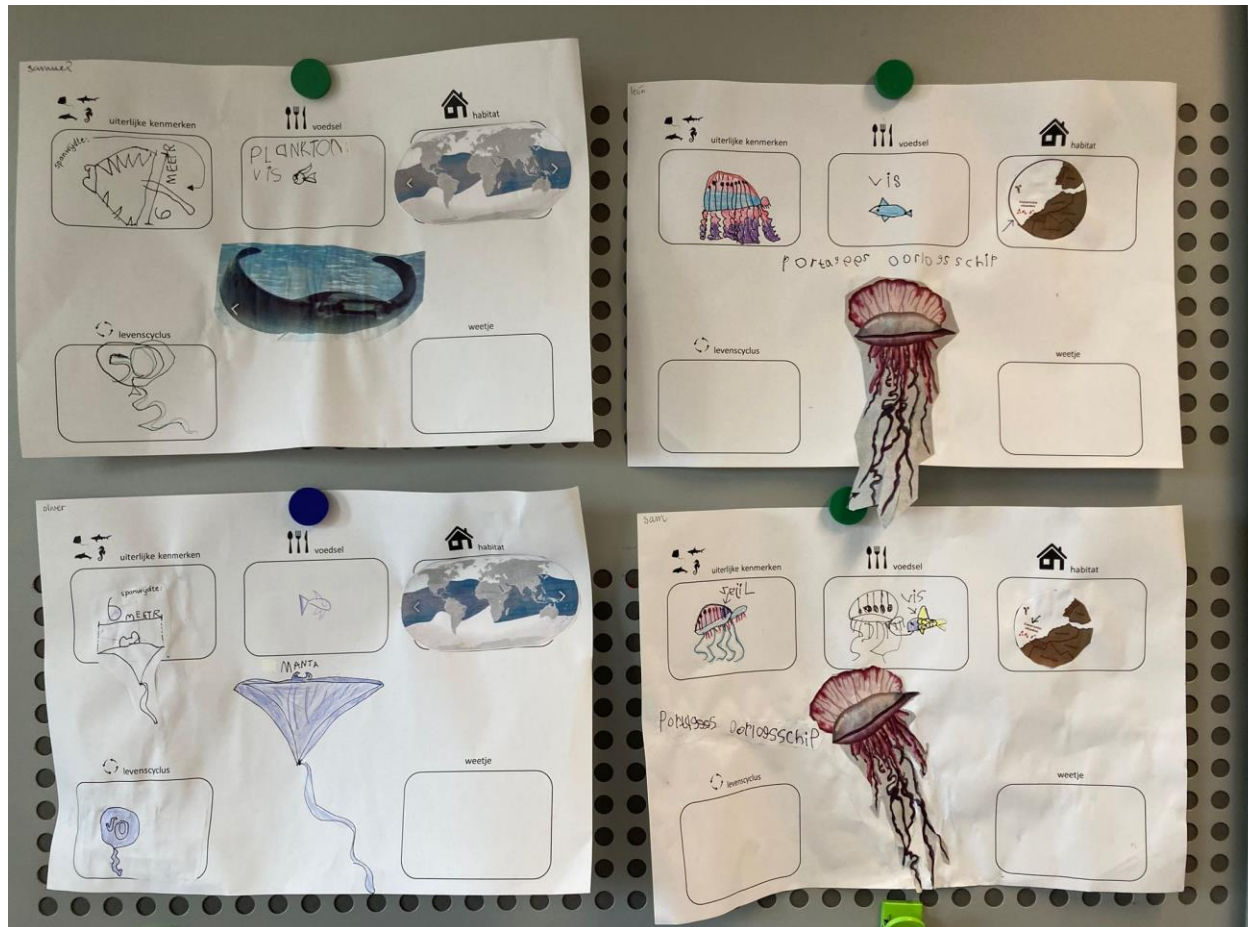
Strategie oefenen verbinden aan authentiek leesdoel

Bron: Duke & Pearson

Strategisch lezen bij een authentiek leesdoel

De 'meesterproef'

ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL

ontwikkel
kracht

Lezen
STICHTING LEZEN

5. Schrijven en lezen verbinden

Graham, S., Hebert, M. (2011). Writing to Read: A Meta-Analysis of the Impact of Writing and Writing Instruction on Reading. Harvard Educational Review, 81 (4), 710-744.

Vergroten van leesvaardigheid door schrijfonderwijs

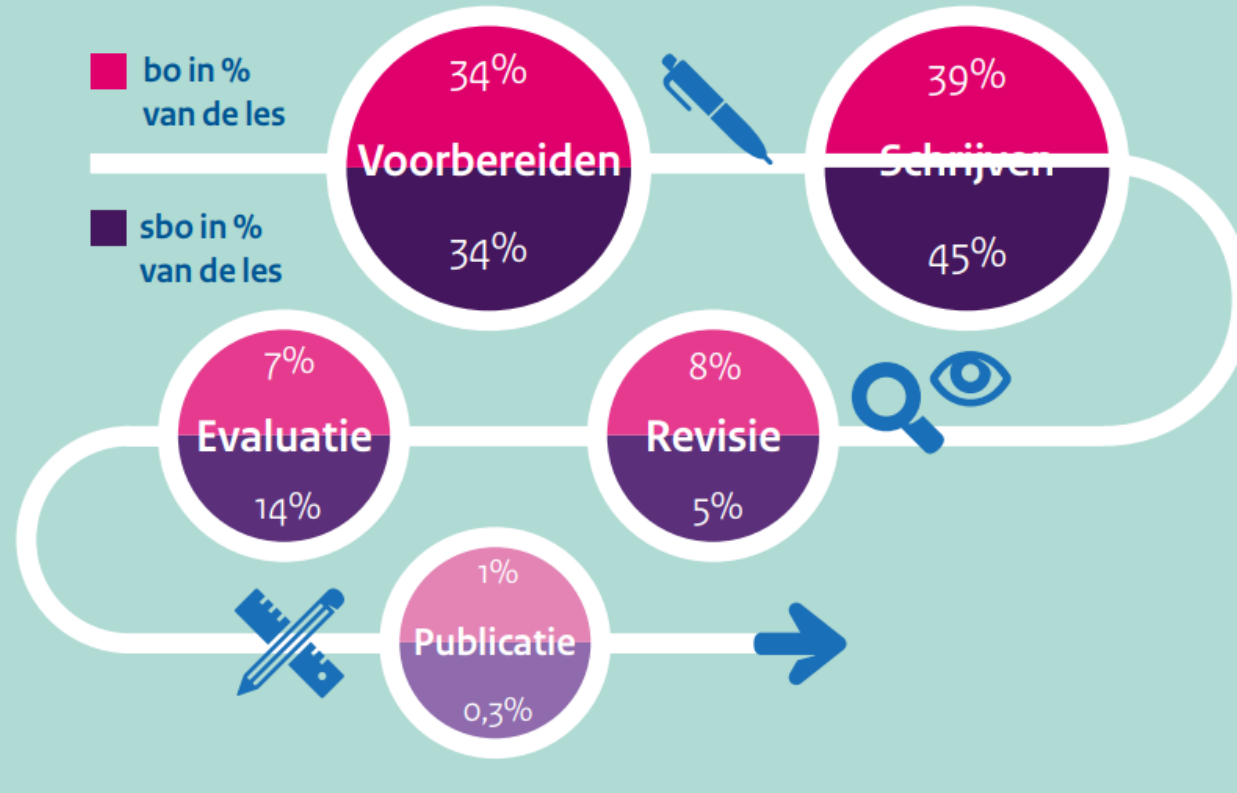

Bron: De Schoolschrijver, Chris van Houts

In lesdoelen nadruk op correct taalgebruik

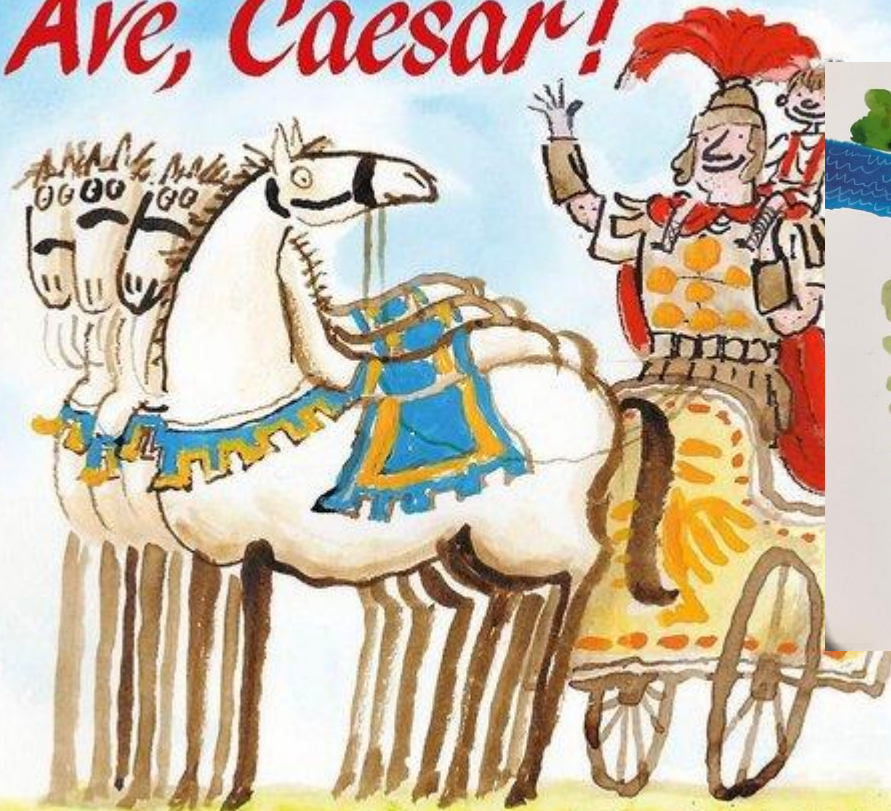
Aandacht voor schrijffasen

Bron: Peil.Schrijfvaardigheid 2021

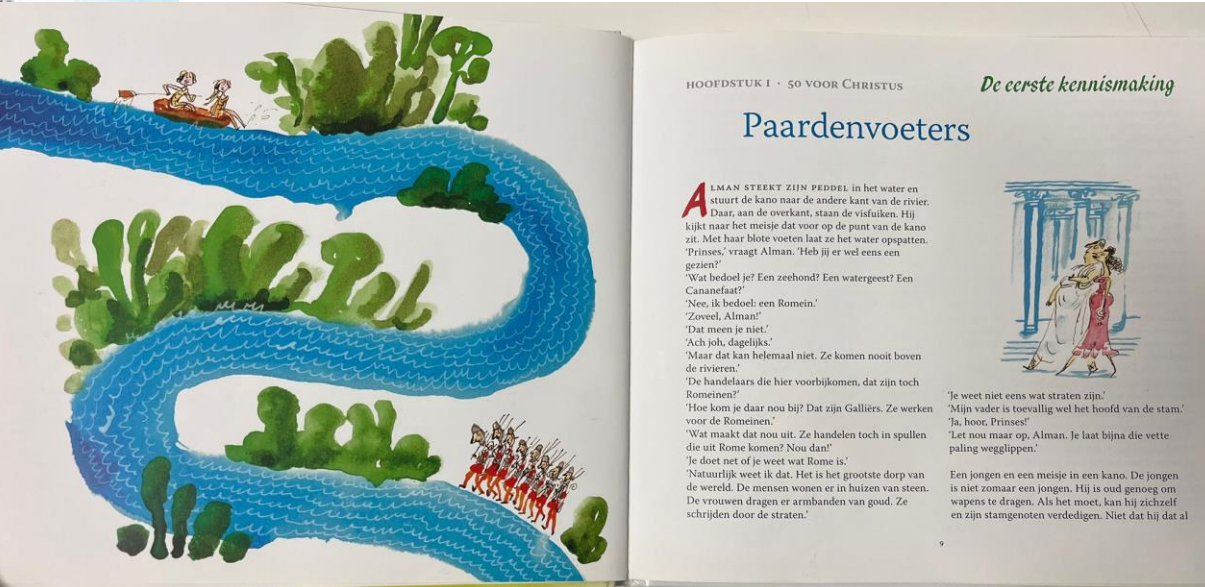
Arend van Dam & Georgien Overwater

Avé, Caesar!

Van Holkema & Warendorf

Verhalen over de Romeinen in Nederland

HOOFDSTUK 1 · 50 VOOR CHRISTUS

De eerste kennismaking

Paardenvoeters

ALMAN STEEKT ZIJN PEDDEL in het water en stuurt de kano naar de andere kant van de rivier. Daar, aan de overkant, staan de visfinken. Hij kijkt naar het meisje dat voor op de punt van de kano zit. Met haar blote voeten laat ze het water opsplatten. 'Prinses,' vraagt Alman. 'Heb jij er wel eens een gezien?'
'Wat bedoel je? Een zeehond? Een watergeest? Een Cananefaat?'
'Nee, ik bedoel: een Romein.'
'Zoveel, Alman?'
'Dat meen je niet.'
'Ach joh, dagelijkse.'
'Maar dat kan helemaal niet. Ze komen nooit boven de rivieren.'
'De handelaars die hier voorbijkomen, dat zijn toch Romeinen?'
'Hoe kom je daar nou bij? Dat zijn Galliërs. Ze werken voor de Romeinen.'
'Wat maakt dat nou uit. Ze handelen toch in spullen die uit Rome komen? Nou dan?'
'Je doet net of je weet wat Rome is.'
'Natuurlijk weet ik dat. Het is het grootste dorp van de wereld. De mensen wonen er in huizen van steen. De vrouwen dragen er armbanden van goud. Ze schrijden door de straten.'

'Je weet niet eens wat straten zijn.'
'Mijn vader is toevallig wel het hoofd van de stam.'
'Ja, hoor, Prinses.'
'Let nou maar op, Alman. Je laat bijna die vette paling wegglijpen.'

Een jongen en een meisje in een kano. De jongen is niet zomaar een jongen. Hij is oud genoeg om wapens te dragen. Als het moet, kan hij zichzelf en zijn stamgenoten verdedigen. Niet dat hij dat al

ontwikkel
kracht

ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL

Lezen
STICHTING LEZEN

47-350

TOEN

NU

Beeld Gemeente Den Haag - Afdeling Archeologie

Deze mijlpaal stond op de grens van het Romeinse Rijk.

De Romeinse limes

De grens van het Romeinse Rijk

14

Tweeduizend jaar geleden leefden er verschillende volken in Europa. In het noorden woonden de Germanen. In het zuiden woonden de Romeinen. De Romeinen veroverden steeds meer land en werden de baas in bijna heel Europa. Hun grote Romeinse Rijk kwam zelfs tot in een deel van wat nu Nederland is.

De Rijn

De rivier de Rijn was de grens van het Nederlandse deel van het Romeinse Rijk. De Rijn stroomt in Nederland van het plaatsje Lobith tot aan de Noordzee. De Romeinen noemden deze grens de limes. 'Limes' is het Latijnse woord voor 'grens'. Latijn was de taal van de Romeinen.

Handel

Aan de andere kant van de rivier woonden de Germanen. Dat waren boeren die in groepen bij elkaar leefden. De Germanen en de Romeinen raakten aan elkaar gewend. Ze dreven handel met elkaar. En de Germanen namen gewoontes en gebruiken over van de Romeinen. Maar soms werd er ook gevochten tussen Germanen en Romeinen.

Soldaten

De Romeinen bouwden overal langs de rivier legerkampen. Om hun grens te bewaken. In elk legerkamp woonden ongeveer 100 soldaten. In de buurt van Nijmegen was een groot kamp. Daar woonden meer dan 10.000 Romeinse soldaten. De soldaten droegen rokken en glimmende helmen. Ze vochten met schilden en zwaarden.

De Romeinse limes

Germanen

Vanaf het jaar 300 kwamen de Germanen steeds vaker in opstand tegen de Romeinen. Er werd flink gevochten. Uiteindelijk gingen de Romeinen weg uit Noord-Europa.

Resten

Een aantal Nederlandse steden zijn ontstaan langs de Romeinse limes. Nijmegen bijvoorbeeld. En Utrecht. Soms vinden mensen er nog resten uit de Romeinse tijd. Zoals in 2002 bij Utrecht. Toen ontdekten ze bij de bouw van een nieuwe woonwijk een wachttoren en twee schepen.

TIP

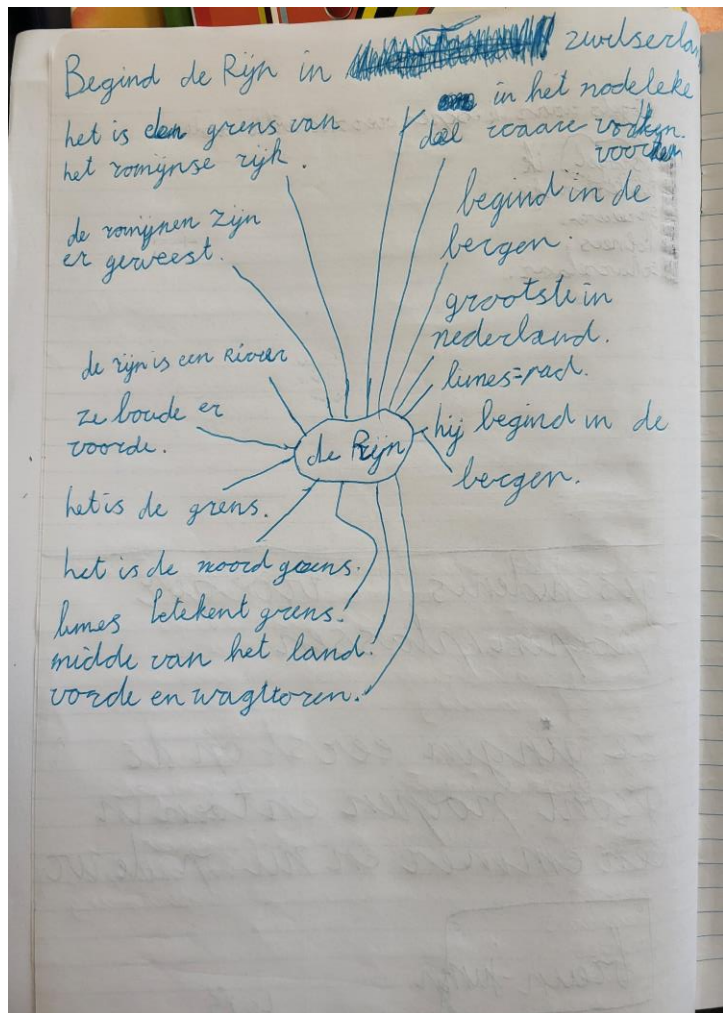
Wil je weten hoe de Romeinen vroeger leefden? Ga dan naar het Archeon in Alphen aan den Rijn. Kijk voor meer informatie op archeon.nl.

15

ontwikkel
kracht

ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL

Lezen
STICHTING LEZEN

Geschiedenis
 lois' tijdlijn

Geboren

2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

geboren
 ik heb naar
 schied
 gehooien
 arm

2018
 ik heb
 huwen
 vrienden
 gemaakt

2019
 verhuizen

2020
 ik heb naar
 schied
 gehooien
 arm

2021
 ik heb
 huwen
 vrienden
 gemaakt

2022
 ik heb
 huwen
 vrienden
 gemaakt

2023
 ik heb
 huwen
 vrienden
 gemaakt

2024
 ik heb
 huwen
 vrienden
 gemaakt

Wat is F.R. ver andert?

de ijsertijt	de romijnen	de bakaven
de huizen zijn van stro	er zijn nomade huizen	de huizen zijn van steen
er is geen brug	er is een brug gemaakt	de brug is weg
de diepen komen in de yvanis	er is een boot huis	en het boot huys is weg
er zijn autos	er zijn grote boten	er is een tembel
er zijn geen slaven	er zijn slaven	er zijn geen slaven
bruten roepen ijer gemaakt	ze hebben een loittel gevoigten leger	er is geen privoesij gevoigten leger

De Rijn en de Limes

De Rijn is een rivier. Hij begint in Zwitserland in de bergen. Hoog in de bergen ligt sneeuw. De sneeuw smelt. Het wordt een klein stroompje. Hij stroomt door Duitsland en Nederland richting Noordzee.

De Rijn was belangrijk voor de Romeinen. De Romeinen wilden veel land veroveren. Maar ze konden niet winnen van de volkeren ten noorden van de Rijn. Daarom werd de Rijn hun grens. Aan de zuidkant van de Rijn maakten ze een pad. Langs dat pad bouwden ze forten en wachttorens om hun gebied in de gaten te houden. Die grens heet de Limes.

Dante

ONZE
AMSTERDAMSE
SCHOOL

ontwikkel
kracht

Lezen
STICHTING LEZEN

De Bibliotheek *op school* Plus

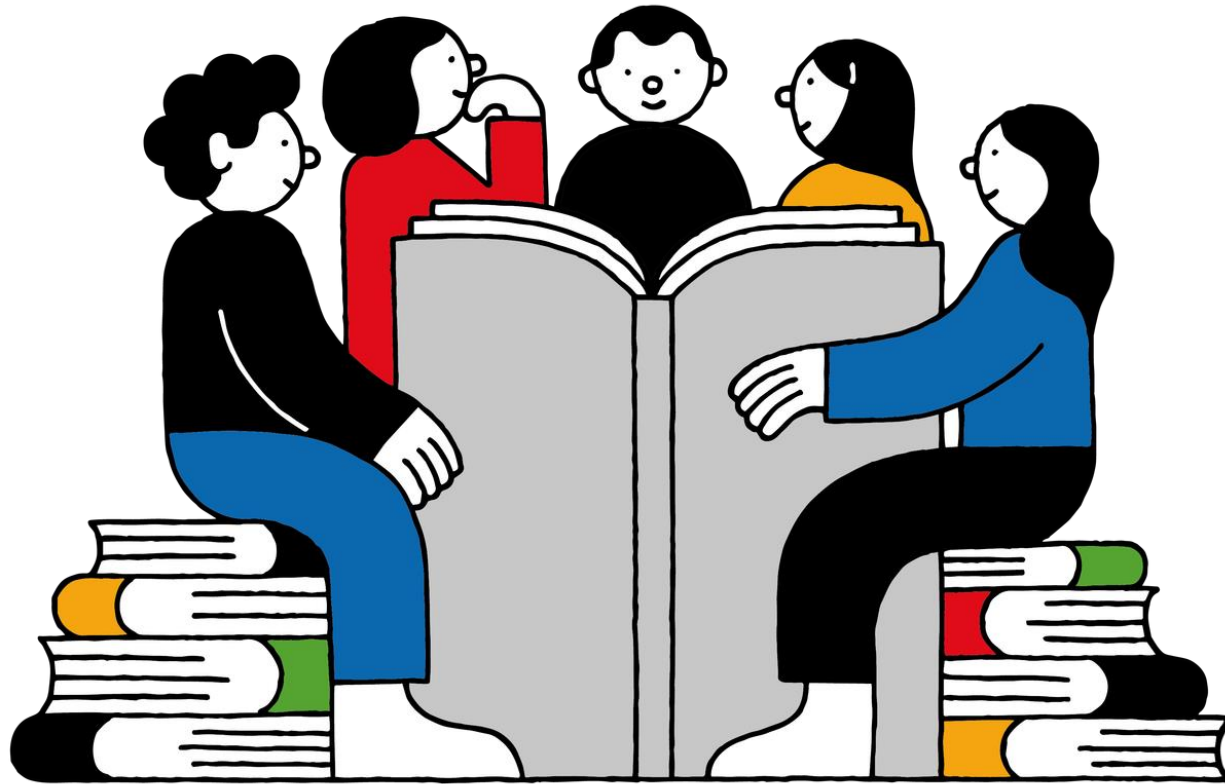
Wil jij structureel werken aan effectief leesonderwijs?

- Implementatie van effectief leesonderwijs: Focus op begrip of Blink Lezen
- Twee jaar begeleiding door getrainde onderwijsadviseur
- Ondersteuning door de Bibliotheek (OBA) *op school*
- Grotendeels gesubsidieerd
- Nu: pilot met onder andere De Tamboerijn en OBA op school

Co-creatie tussen Stichting Lezen, Education Lab, Hogeschool Windesheim, Onze Amsterdamse School en IJsselgroep

Leesoffensief, OBA op school

Op school, thuis en in de bibliotheek

OBA op school

- Pilot de Bibliotheek *op school* Plus met De Tamboerijn in 2024-2025 in nauwe samenwerking met ONA, Education Lab
- OBA op school gestart schooljaar 2023, inzet adviseurs en leesmediaconsulenten
- VVE , PO, VO, MBO, doorgaande leerlijn
- Nu 100 locaties voor de Bibliotheek *op school*
- Mogelijke uitbreiding vanaf 2025

Meedoen aan de Bibliotheek op school Plus?

Het staat open voor scholen die:

- Een achterstandscore hebben
- Minimaal een jaar werken met OBA op school

Er is een selectieprocedure:

- Maximaal 93 scholen over heel NL
- Bewuste keuze maken voor verandertraject
- Investing nodig in tijd en middelen

Wat je nu kunt doen:

- Meer informatie aanvragen en aankondiging van webinars ontvangen: scan de QR code
- Met de OBA in gesprek tijdens de borrel

Doorlezen in secundaire bronnen

- [Leesmonitor](#) van Stichting Lezen
- lezeninhetpo.nl
- Leer ze lezen, Ros, B. et al (2021), Ten Brink Uitgevers [\(gratis download\)](#)
- [Tijdschrift Didactief](#)
- [Kennisrotonde](#)
- Onderwijskennis.nl